

УДК 331.101.232(24)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦІ ЖІНОК У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Шароватова О. П.

Національний університет цивільного захисту України

Сільське господарство – свого роду особлива галузь економіки, яка суттєво відрізняється від інших. Особливістю трудової діяльності в сільському господарстві є те, що вона має сезонний характер, характер виробництва залежить від територіальних та кліматичних умов, основним засобом виробництва є земля. Усе це відповідно впливає на розподіл часу роботи та відпочинку, трудових обов'язків сільських працівників. Низка структурних, організаційних, технологічних особливостей, що впливають на рівень сільськогосподарських виробничих ризиків, роблять цю галузь однією з найбільш травмонебезпечних.

Відтак, для найбільш ефективного правового регулювання охорони праці в сільському господарстві поряд із загальними нормами існує ряд спеціальних норм, що відбивають специфіку виробничих процесів саме за галузями сільського господарства, та, відповідно, особливості охорони праці в них. Ці норми містяться у галузевих нормативних актах з охорони праці, які являють собою правила з охорони праці за видами виробничих процесів, та примірних інструкціях за видами робіт чи за професіями, на підставі яких роботодавцем розробляються інструкції з охорони праці на конкретному підприємстві галузі [1].

Усі громадяни України є рівними у своїх трудових правах, включаючи право на охорону праці. Однак, ураховуючи фізіологічні особливості жіночого організму, інтереси охорони материнства і дитинства, соціальну роль дітонародження, яку виконує жінка у суспільстві, працезахоронним законодавством жінки виокремлені в окрему категорію з установленням додаткових спеціальних пільг і гарантій. У сільському господарстві жінки складають близько 40% працюючих, причому серед тих, хто виконує важку і некваліфіковану роботу, 70% також жінки.

Відповідно до Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок (Наказ МОЗ України від 29.12.1993 р. № 256), що з 2017 року вже не є дійсним [2], у сільському господарстві заборонялась праця жінок на таких роботах, як зніманням шкір трупів великої рогатої худоби, коней та розрубка туш; навантаження і розвантаженням трупів тварин, конфіскацій і патологічних

матеріалів; у колодязях, гноївкозбірниках, силососховищах і сінажних баштах; транспортування, приготування робочих форм пестицидів, технічне обслуговування засобів, що використовуються при застосуванні пестицидів; а також за такими професіями, як водій автомобіля вантажопідйомністю понад 1 т на перевезеннях у сільській місцевості; вирощування та обробка тютюну; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, який працює на тракторах, комбайнах та інших самохідних сільськогосподарських машинах. За часів існування даного Переліку Україна долучилась до головних міжнародних зобов'язань щодо гендерної рівності, включаючи Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1980) та її Факультативного протоколу, Пекінську декларацію та Платформу Дій (1995), встановила національні законодавчі та політичну систему для гендерної рівності, створила Державну програму щодо забезпечення рівних прав та можливостей для чоловіків та жінок, а також Національний план дій «Жінки, Мир та Безпека» в якості додатка до Резолюції Ради Безпеки 1325 [2].

Відтак, зазначений Перелік став суперечити національному законодавству, вимогам законодавства ЄС, міжнародним зобов'язанням України з питань гендерної політики, а також не узгоджуватися із сучасним Класифікатором професій. Однак, хоча останніми роками змінились умови та характер праці на підприємствах, з'явилися сучасні технології, обладнання, використовуються нові матеріали та хімічні сполуки, проблема зміни ставлення як жінок, так і чоловіків до праці у сільському господарстві в умовах вітчизняного сьогодення залишається гостро актуальною і такою, що потребує різнобічного вирішення.

У сучасній Україні, на жаль, жінки-селянки і досі працюють важче за чоловіків. Чоловіча праця здебільшого механізована, жіноча - ручна. Зокрема, корову зазвичай доїть жінка, чоловік же інколи навіть жодного разу не пробував цього робити. При цьому, чоловік опановує техніку, відносно ж жінок і досі існує упередження: «вони не можуть освоїти такий важкий транспортний засіб, як трактор чи комбайн, це не жіноча робота».

Наведений приклад розподілу трудових ролей тільки переважує жінок. Щодня саме жінка доїть корову тричі на день, виганяє на пасовище, двічі-тричі на тиждень викоплює бур'яни, готує корми для годівниць та воду для напування худоби. Зрештою, чоловіча робота виявляється легшою, оскільки частіше механізована, і навіть не завжди є щоденною, бо затребувана переважно у сезони посіву або збирання врожаю тощо [3].

Неоднозначним виявляється і сприйняття сільськими жінками самих себе з позицій трудової діяльності. Попри те, що вони сіють,

збирають урожай, доять корів, вони не вважаються фермерками. У певний момент сільська жінка навіть перестає бачити себе просто жінкою, вона відчуває себе механізмом. Нагодувати худобу – піти на город – прибирати в хаті – зварити їсти – піти на город. А між цим усім ще є діти, дбати треба і про чоловіка. Тож, важка праця та моральне виснаження спричиняють раннє старіння сільських жінок.

Щодо чоловіків інакше і очевидніше. Зазвичай, статус фермера йому приписує оточення, а його дружину називають лише дружиною фермера. Розподіл праці на суто жіночу і суто чоловічу негативно відбивається і в економічній площині. В обставинах, наприклад, коли жінка захворіла і не може доїти корову, чоловік цього не вміє або не хоче, а робити це треба тричі на день, усе це збільшує ризики ведення господарства чи бізнесу і може завдати збитків [4].

Відтак, питання освоєння сучасних безпекових методик господарювання, більша механізація, а також вироблення підходу з гнучким перерозподілом обов'язків жінок і чоловіків, із взаємозамінністю, саме до щоденної роботи, поряд з імплементацією міжнародного працезахоронного законодавства, виступають перспективними векторами розвитку галузі українського сільського господарства.

Список літератури

1. Особливості охорони праці в галузях сільського господарства. Аграрне право України. Навчальний посібник, 2015. URL: <https://cutt.ly/7Raf8V5>.
2. МОЗ скасував документ щодо професійної дискримінації жінок. URL: <https://cutt.ly/hRafwXY>.
3. Хомей О. «Жіноча» і «чоловіча» робота на селі – чому такий підхід є ризиковим для агробізнесу. URL: <http://surl.li/aksob>.
4. Антонюк Н. Берегиня чи рабиня? URL: <https://goo.su/8ffl>.

УДК 631.3

ДІАГНОСТИЧНІ ЕКСПЕРТНІ СИСТЕМИ

Іванов Б. О. Тітова Л. Л.

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

Поряд із плановим діагностуванням існують ситуації, в яких необхідне позапланове виявлення несправності (головним чином, з появою ознак (симптомів), не характерних для штатної експлуатації).